

2. Яхонтова Т.В. Основи англомовного наукового письма: Навчальний посібник для студентів, аспірантів і науковців / Т.В. Яхонтова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 220 с.
3. Bell J. First Certificate expert. Coursebook / J. Bell, R. Gower. – Harlow, Essex: Longman, 2003. – 225 p.
4. Emmerson P. Email English / P. Emmerson. – Oxford: Macmillan Education, 2004. – 96 p.
5. Evans V. Upstream intermediate B2. Student's Book / V. Evans, J. Dooley. – Newbury, Berkshire: Express Publishing, 2002. – 222 p.
6. O'Connell S. Focus on First Certificate / S. O'Connell. – Harlow, Essex: Addison Wesley Longman Limited, 1997. – 271 p.
7. O'Connell S. Focus on Advanced English C.A.E. Revised and updated / S. O'Connell. – Harlow, Essex: Addison Wesley Longman Limited, 1999. – 241 p.
8. Storozhuk S. Computer-aided teaching of business correspondence in English in Ukraine / S. Storozhuk. //Business Issues. – 2004. – Issue 2. – P. 14-17.
9. Swales J. Genre analysis: English in academic and research settings / J. Swales. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 260 p.

І. З. Терсіна,
кандидат філологічних наук, доцент
Інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОВОТВОРЧОСТІ ДЖОАН РОЛІНГ

Актуальним і важливим у риторичній мовознавстві початку нового століття є акцент на лінгвістичні дослідження мовних одиниць в когнітивно-комунікативній системі координат з позиції функціонування мови в осягненні людиною світу та ідіолістичних характеристик творених нею текстів.

Мова постійно знаходиться в стані динаміки, активні процеси, зміни у ній не згасають. У англомовній літературі з'явилася нова генерація письменників, які по-новому використовують можливості мови, особливо у сполучуваності слів, тому відкриваються нові перспективи для вивчення індивідуально-авторських новотворів, у тому числі і словосполучень. Прикметним є мовотворчість англійської письменниці Джоан Кетлінг Ролінг (1965), автора всесвітньовідомої серії романів про хлопчика-чарівника Гаррі Поттера. Починаючи з 90-их років минулого століття, ця серія, із закладеними в ній основними концептуальними ідеями Добра і Зла, стала літературним феноменом сучасної культури.

Серед мовних одиниць, які вживаються у творах Дж. Ролінг, привертають увагу прикметникові словосполучення, які можуть слугувати засобом вивчення індивідуально-авторського стилю, при цьому ідіолектні особливості їх використання виявляють риси ідіостилю письменниці.

Прикметникові словосполучення англійської мови належать до кола загальної проблематики синтаксису, дослідженої у фундаментальних працях В.М. Ярцевої, О.С. Ахманової, Ц.С. Горелик, В.І. Перебийніс, О.С. Мікоян, А.М. Приходька, С.Г. Тер-Мінасової. Окремого дослідження про лінгвокогнітивні особливості прикметникових словосполучень та їх роль у творенні авторського ідіостилю немає, що умотивовує вибір об'єкту нашого дослідження: когнітивно-комунікативні особливості прикметникових словосполучень, які вживаються у творах Дж. Ролінг про Гаррі Поттера.

Наявність досить великої кількості тематичних підгруп прикметникових словосполучень у поттеріані зумовлена, насамперед, завданням жанру, а саме необхідністю використання прикметника і прикметникових конструкцій для характеризувати концептів навколишнього світу. Як влучно зазначає І.І.Креліх, «ціннісною предметністю володіє буквально все, що стає компонентом практичної діяльності людини – природні речі, явища дійсності, процеси, дії, об'єкти, що повинно знаходити і, безумовно, знаходить своє відображення у

мові [3, с. 19]». Із позиції лінгвокультурологічного підходу комплексний характер семантики виявляється у диференціації двох взаємозалежних явищ: змісту і значення, де змісти «абсорбують» у собі багато змістоутворювальних компонентів, що взаємодіють між собою, а саме соціальну семантику, груповий досвід та досвід спільнот, лінгвокультурну картину світу, психосемантику свідомості та ін. [2, с. 291-292].

Як відомо, на твори Дж. Ролінг про Гаррі Поттера існує чимало критичних відгуків, деякі з авторів переконані у шкідливості впливу цього читання на дітей через пропаганду магії, навіть сатанинство, через зображення зла в якомусь містичному вимірі.

Не поділяючи таких думок, вважаємо, що у творах письменниці представлені уявлення про добро і зло, про любов і дружбу, пропагандується шляхетність. На підтвердження наведемо факти: основу прикметникових словосполучень у вибірці складають одиниці на позначення найрізноманітніших виявів людського і суспільного – це 2000 із загального числа 3455 (80%). Ці уявлення зображені через призму дитячої свідомості – читач бачить світ очима дитини. Г.К. Честертон стверджує: «серед всіх форм літератури чарівні казки дають найправдивішу картину життя [4, с. 28]», і, в контексті теми дослідження додамо, поттеріана – це своєрідна картина дитячої культури.

У художньому тексті поттеріани у семантичному обсязі прикметникових сполучень реалізуються такі основні концептуальні утворення:

1. Концепт ДОБРО. Передається лексемами «noble, valiant». У книгах Добро завжди перемагає Зло. Гаррі вибирає Добро, його життя – це ситуація благородної боротьби, його місія – охороняти Добро – добровільно прийнята на себе. Наприклад: «Harry Potter risks his own life for his friends! Moaned Dobby, in a kind of miserable ecstasy so noble! So valiant! [5, с. 394]».

2. Концепт ЗЛО. Передається лексемами «arrogant, menacing, dangerous». У романах Дж.Ролінг Зло – активне. Зло має свої корені у всіх структурах магів, воно виражається у ненависті, у нетерпимості до інших і зверхності, прагнення до знищення і підкорення собі інших. «Very clever, Grandger, 'said Draco Malfoy. Grabbe and Goyle were standing behind him. All three of them looked more pleased with themselves, more arrogant and more menacing than Harry had ever seen them [6, с. 48]».

Директор Альбус Дамблдор, у кінці кожного тому обов'язково висловлює певну мораль, каже, що потрібно завжди боротися із злом з усіх сил, тоді, можливо, вдасться вийти переможцем: «We are as strong as we are united, and weak as alone [5, с. 248]».

3. Концепт ЖИТТЯ. Передається лексемою «alive», що часто вживається у текстах з уточненням «still», вочевидь, письменниця намагається так підкреслити основний мотив романів – перебування героїв на межі життя і смерті. Наприклад: «He couldn't go, not now that they had found the entrance to the chamber, not if there was even the faintest, slimmest, wildest chance that Ginny might be alive [7, с. 184]».

4. Концепт СМЕРТЬ. Передається лексемами «death, dead, gone». Наприклад: «.....there is nothing worse than death», каже Том-Волдеморт Дамблдору. «Indeed, your failure to understand than there are things much worse than death has always been your greatest weakness [8, с. 529]», відповідає йому Дамблдор. Слова про те, що смерть не найстрашніше, що може трапитися з людиною, є ключовим для духовного виховання головного героя і розуміння циклу романів.

5. Концепт ДРУЖБА. Передається лексемами «friendly, friend». Гаррі ніколи не залишається наодинці: у нього є директор Гогворту – добрий чарівник Добрий чарівник Дамблдор, є вірні друзі і старший товариш Гагрід. У книгах йдеться про те, що гроші не приносять щастя, і тому не слід приділяти їм занадто багато уваги, натомість іншою цінністю в житті має бути дружба і добрі відносини між людьми. Наведемо приклади:

« It was really lucky that Harry now had Hermione as a friend [5, с. 133]»,

« Cedric was a good and loyal friend [8, с. 626]».

6. Концепт ЛЮБОВ. Передається лексемою «love». Наприклад: «It is agony to touch someone marked by something so good as sacrificial love [6, с. 173]». У книгах Дж. Ролінг йдеться про те, що найбільшою силою, якої не здатне подолати ніяке зло, є любов, а саме материнська любов: «He didn't realize that love as powerful as your mother's for you leave its own mark [5, с. 216]».

Варто звернути увагу на той факт, що стиль Дж. Ролінг надзвичайно багатий на емоційно заряджені образи, позначений величезною гамою почуттів – любов, ревність, образа, радість. Свідченням цього є найчисленніша тематична група (70%) на відображення емоційної сфери життя людини, і саме прикметникові сполучення працюють на емоційну зарядженість стилю і свідчать про високий інтерес авторки до внутрішнього світу дитини. Прикладами передачі душевних станів, емоційних реакцій у стилі є прикметникові словосполучення зразка A+prep+N/Pr: «Looking pleased at stunned looks on their faces [9, с. 68]», «Even full of dread for what was coming Harry couldn't fail to be amazed [6, с. 152]»; «All three of them looked more pleased with themselves, more arrogant and more menacing, than Harry had ever seen them [10, с. 790]»: «Harry couldn't feel too excited about this [6, с. 11]», і прикметникові сполучення з моделлю зразка A+Vf: «Harry was pleased to hear a definite note of panic in Uncle Veron's voice [7, с. 21]»; «Careful not to make any noise, Harry began to climb [7, с. 146]»; «He was thrilled to see Buckbeak again» [10, с. 55]».

Художні концепти Дж. Ролінг тісно пов'язані з концептами англійської культури. Для кожної національної культури характерні певні архетипи, символи, особлива система цінностей, вірувань, ідей, які інтерпретують різноманітні історичні явища, традиції тощо. У них відображені особливості національного менталітету [1]. Семантика прикметникових словосполучень поттеріани є, за нашим спостереженням, іманентно національною.

Аналізуючи прикметникові словосполучення поттеріани фіксуємо той факт, що у центрі британського національного менталітету знаходяться такі концепти, як у «свобода» (freedom), «самодопомога/самовдосконалення» (self-help), «рівноправність/справедливість» (equality), «сім'я» (family), які виражають відношення до реалій, що так чи інакше пов'язані з життєдіяльністю людини, яку письменниця ставить у центрі уваги своїх романів. Наведемо приклади:

1. Концепт СВОБОДА. «It took Harry several days to get used to his strange new freedom [7, с. 42]»; «He was clever enough to escape from Azkaban, and that's supposed to be impossible [7, с. 53].

2. Концепт САМОДОПОМОГА/САМОВДОСКОНАЛЕННЯ. Життя Гаррі – це ситуація виживання і самопомоги, йому доводиться самому турбуватися про себе: «... Feeling jumpy, Harry set off, hoping against he'd be able to find a way out of there [6, с. 45]; «They will be obsessed with security, lest the Muggles notice anything [8, с. 14]», «You need to be alert and watchful [8, с. 233]».

3. Концепт СІМ'Я. У всіх книгах про Гаррі Поттера сім'я відіграє значну роль, всі пригоди відбуваються разом із сім'єю. «There was his mother alight with happiness, arm in arm with his Dad [7, с. 157]»; «Harry had a very enjoyable morning walking over the sunny grounds with Bill and Mrs Weasley [9, с. 536]».

4. Концепт РІВНОПРАВІСТЬ/СПРАВЕДЛИВІСТЬ. Рівноправність особливо важливий концепт для британців у кінці ХХ ст. «Katie Bell, returned to the team, after an excellent trial, a new find called demelza Robins, who was particularly good at dodging Bludgers, and Ginny Weasley, who had outdone all the competition and scored seventeen goals to boot [8, с. 23]. У своїх романах Дж. Ролінг на рівних правах зображує роль дівчаток у спортивних іграх.

Таким чином, як показують спостереження, семантичний зміст прикметникових словосполучень розкриває концептуальну картину художніх текстів поттеріани, і в більшій мірі, лінгвокультурну природу дискурсу сучасної дитячої англійської літератури.

У художньому тексті поттеріани у семантичному обсязі прикметникових словосполучень реалізуються такі основні ідейні концепти: ДОБРО і ЗЛО, ЖИТТЯ і СМЕРТЬ, ДРУЖБА, ЛЮБОВ, СІМ'Я. У центрі романів знаходиться людина, її душевний стан, настрої, і саме прикметникові словосполучення працюють на емоційну зарядженість стилю і свідчать про високий інтерес авторки до внутрішнього світу дитини.

Інновативним моментом дослідження є опис прикметникових словосполучень з елементами дискурсного аналізу, які уможлиблює проникнення у сутність художньої картини світу письменниці (Дж. К. Ролінг), що відповідає загальній тенденції лінгвістики до інтерпретації розумової діяльності людини у її мовленні і визначається пошуком мовленнєвих засобів, які об'єктивують індивідуально-авторське світосприйняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.В.Городецька. – К., 2003. – 21 с.
2. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Роман Кісь. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.
3. Крелих И. И. Оценка в лексической семантике // Парадигматические характеристики лексики: межвуз. Сб. науч. Тр. / редкол.: В. Д. Девкин и др. – М.: МГПИ им. В. И. Ленина, 1986. – 125 с.
4. Честертон Г. К. Рассказы / Г. К. Честертон. – М.: Мол. гвардия, 1992. – 400 с.
5. Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone / J. K. Rowling. – L.: Bloomsbury, 1997. – 215 p.
6. Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets / J. K. Rowling. – L.: Bloomsbury, 1998. – 257 p.
7. Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban / J. K. Rowling. – L.: Bloomsbury, 1999. – 317 p.
8. Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire / J. K. Rowling. – L.: Bloomsbury, 2000. – 665 p.
9. Rowling J. K. Harry Potter and the Order of the Phoenix / J. K. Rowling. – L.: Bloomsbury, 2003. – 638 p.
10. Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince / J. K. Rowling. – L.: Bloomsbury, 2005. – 607 p.

*Н. Д. Ткаченко,
аспірант кафедри англійської філології та перекладу,
викладач англійської мови,
Київський національний лінгвістичний університет*

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «SPACE» У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Постановка загальної проблематики. У зв'язку зі зміною лінгвістичних та літературознавчих парадигм, вивчення функціонування одиниць мови й мовлення у різножанрових текстах набуває **актуальності**. Дослідження присвячено визначенню способів реалізації репрезентацій функціонально-семантичного поля (ФСП) «space» в англійській науковій прозі.

Об'єктом статті є структура функціонально-семантичного поля (ФСП) «space» та його репрезентації в англійській науковій прозі.

Предметом дослідження обрані репрезентації ФСП «space».

Мета статті – характеристика структурно-семантичних особливостей репрезентацій досліджуваного ФСП в англійській науковій прозі з позицій функціонального підходу.

Завдання статті – визначити місце наукових репрезентацій в системі ФСП «space», їх особливості та способи утворення.

Наукова новизна статті полягає в аналізі репрезентацій ФСП «space» у науковому мовленні з позицій функціонального підходу.

Матеріалом для статті були репрезентації наукового мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Побудування моделі ФСП «space» спирається на досягнення О. В. Бондарка, Е. В. Гулігі, М. М. Гухман Ю. Н. Караулова, М. О. Хмелевської, О. О. Уфимцевої, С. І. Терехової, О. М. Хавкиної, Є. І. Шендельса.

Функціональний підхід до вивчення репрезентацій ФСП «space» [1; 2; 3; 4; 5] спирається на структуру і семантику мовних одиниць і має на меті вивчення функціональної семантики, функціональних стилів мовлення, дискурсу. Розуміння слова як концепту [5, с.15], комбінацій слів як складних концептів визначає сукупність репрезентацій простору як концептосферу, яка реалізується в мові у вигляді складників відповідного ФСП. ФСП «space» включає категорію локативності, директивності, орієнтаційних координат [4]. ФСП «space»